

KAEDAH PENGAJARAN DALAM TALIAN GURU BAHASA MELAYU DAN MOTIVASI MURID SEKOLAH JENIS KEBANGSAAN CINA SEPANJANG TEMPOH PERINTAH KAWALAN PERGERAKAN

(A View into Online Teaching Methods of Malay Language Teachers and Students' Motivation in Primary School during Movement Control Order)

FENNY LAU YEO FENG
SJKC SUNGAI JAONG
Kementerian Pendidikan Malaysia
p105476@siswa.ukm.edu.my

KEE GUEK FEN
SJKC MASJID TANAH
Kementerian Pendidikan Malaysia
p105546@siswa.ukm.edu.my

KHOO PHAU LIANG
SJKC CHUNG HWA
Kementerian Pendidikan Malaysia
p105116@siswa.ukm.edu.my

LEE HUOY SHIN
SJKC LAI MENG
Kementerian Pendidikan Malaysia
p105117@siswa.ukm.edu.my

Dihantar pada:
15 Disember 2020

Diterima pada:
30 April 2021

Koresponden:
p105476@siswa.ukm.edu.my

Abstrak: Pelaksanaan Perintah Kawalan Pergerakan (PKP) di seluruh Malaysia untuk membendung penularan COVID-19 telah merencanakan perkembangan pembelajaran dan pemudahcaraan (PdP) dalam talian. Kajian ini bertujuan meneroka kaedah PdP guru Bahasa Melayu dalam talian di Sekolah Jenis Kebangsaan Cina (SJKC) sepanjang tempoh PKP. Dalam masa yang sama, kajian ini turut meninjau motivasi belajar murid dari aspek kehadiran, penglibatan dalam PdP dan penghantaran tugasan. Kajian ini menggunakan reka bentuk kualitatif. Seramai tiga orang guru Bahasa Melayu dipilih sebagai peserta kajian dengan menggunakan kaedah pensampelan bertujuan. Data dikumpulkan melalui kaedah temu bual dan analisis dokumen. Data temu bual ditranskripsikan dan dianalisis secara bertema dan seterusnya ditriangulasikan dengan analisis dokumen. Dapatan kajian menunjukkan bahawa Kaedah Projek, Kaedah Penyelesaian Masalah, Kaedah Perbincangan dan Kaedah Latih Tubi merupakan kaedah PdP Bahasa Melayu dalam talian yang banyak digunakan oleh tiga orang peserta kajian. Dari aspek motivasi murid pula, kajian menunjukkan kehadiran, penglibatan dalam PdP dan penghantaran tugasan adalah memuaskan. Hasil dapatan kajian ini penting khususnya kepada Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM), guru-guru Bahasa Melayu dan penyelidik untuk memperkasakan pedagogi Bahasa Melayu dalam talian. Turut dicadangkan kajian lanjut dijalankan untuk meneroka kaedah PdP Bahasa Melayu dalam talian dan motivasi murid di Sekolah Jenis Kebangsaan Tamil (SJKT) dan Sekolah Kebangsaan (SK) sepanjang tempoh PKP.

Kata Kunci: Kaedah PDP dalam talian, guru Bahasa Melayu, Sekolah Jenis Kebangsaan Cina, motivasi belajar murid

Abstract: The implementation of Movement Control Order (MCO) in Malaysia has promoted the practice of online teaching and learning across the nation to prevent the potential spread of Covid-19. This qualitative study aims to explore Malay Language teachers' online teaching methods and students' motivation during MCO. Three Malay Language teachers from Chinese Vernacular Primary Schools (SJKC) have been chosen through a purposive sampling technique. Data were collected through semi-structured interviews and document analysis. Data from interviews were transcribed and thematic analysis was used to analyze the interview. The data was then triangulated with document analysis. Findings indicate that project method, problem-solving method, discussion method and drill method were widely practiced and drill method was one of the most frequently used methods among the three teachers in teaching online. Meanwhile, primary school students have moderate motivation for learning Malay Language remotely during MCO. Hence, this study expected to provide a new prospective to the Ministry of Education Malaysia, school administrators as well as teachers especially in enhancing online teaching methods among Malay Language teachers. Future studies could be extended to look into the online teaching methods and students' motivation in Indian and Malay vernacular primary school during MCO period.

Keywords: Online teaching methods, Malay Language teachers, Chinese Vernacular Primary Schools, students motivation

PENGENALAN

Hakikatnya, sejarah pendidikan pada peringkat rendah di Malaysia sehingga tahun 2019 tidak pernah mengalami perubahan yang besar. Pengajaran lazimnya disampaikan oleh guru-guru di sekolah. Aktiviti-aktiviti Pembelajaran dan Pemudahcaraan (PdP) pula kebanyakannya dijalankan di dalam bilik darjah atau di sekitar kawasan sekolah. Sepanjang tahun persekolahan, murid-murid diwajibkan hadir ke sekolah untuk mengikuti PdP. Malah, meskipun dengan ledakan teknologi abad ke-21, Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) masih cuba mengekalkan corak pendidikan tradisional di sekolah, cuma diperkasakan dengan konsep Pembestarian Sekolah pada tahun 2006 (Bahagian Pembangunan Kurikulum, KPM 2006). Platform pembelajaran maya Frog VLE diperkenalkan untuk menggalakkan PdP bercorak terarah sendiri dan berpusatkan murid. Dengan Frog VLE, guru, murid dan ibu bapa boleh mengakses pembelajaran di mana-mana pada bila-bila masa sahaja. Walau bagaimanapun, laporan Ketua Audit Negara (2013) menyatakan bahawa kadar penggunaan Frog VLE adalah rendah. Akhirnya, Frog VLE digantikan dengan *Google Classroom* pada 30 Jun 2019. Kegagalan Frog VLE menunjukkan pembelajaran secara maya masih belum mendapat tempat dalam hati masyarakat di Malaysia, sekurang-kurangnya sehingga tahun 2019.

Tahun 2020 menyaksikan perubahan drastik dalam corak pendidikan di Malaysia. Penularan COVID-19 memaksa YAB Perdana Menteri Malaysia, Tan Sri Muhyiddin Yassin untuk mengisytiharkan Perintah Kawalan Pergerakan (PKP) di seluruh negara mulai 18 Mac 2020. Dengan berkuatkuasanya PKP, segala institusi pendidikan terpaksa ditutup bagi memutuskan rantaian penularan COVID-19 (Tan Sri Muhyiddin Yassin, 2020). Dalam tempoh PKP, proses PdP tidak dapat lagi dijalankan secara normal. Bagi memastikan pelajaran murid-murid tidak tergendala, KPM telah mengeluarkan garis panduan pelaksanaan PdP semasa PKP pada 27 Mac 2020 (Surat Siaran KPM Bil. 3, 2020).

Berdasarkan garis panduan yang diberikan, KPM menyarankan supaya guru-guru memanfaatkan aplikasi teknologi seperti *Google Classroom*, *Microsoft Teams*, *EduwebTV*,

CikgooTube, *Edpuzzle*, *Quizizz* dan *Kahoot* untuk meneruskan PdP dari rumah. Lantas, musibah COVID-19 secara tidak langsungnya telah membuka mata masyarakat untuk memacu perubahan norma pendidikan di Malaysia yang sebelum ini tidak pernah mahu berganjak dari takuk asal. Serentak dengan itu, trend pembelajaran secara maya mula berkembang dengan rancak.

Pelaksanaan PdP dalam talian bukannya sesuatu yang mudah, apatah lagi situasi PKP belum pernah berlaku dalam sejarah Malaysia. Guru-guru perlu mengadaptasikan kaedah PdP masing-masing agar dapat menjamin keberkesanan PdP dalam talian dan meningkatkan sambutan daripada murid-murid. Bagi mata pelajaran Bahasa Melayu khususnya, guru-guru terpaksa merancang aktiviti PdP dalam talian yang bersesuaian. Hal ini adalah amat sukar kerana Bahasa Melayu menekankan penguasaan kemahiran berbahasa, iaitu mendengar, bertutur, membaca dan menulis, tidak seperti Sains atau Matematik yang boleh disampaikan dengan merakam video pengajaran dan membuat soalan praktikal semata-mata. Disebabkan itu, pentingnya kajian ini dilakukan untuk meneroka kaedah-kaedah yang diambil oleh guru Bahasa Melayu dalam memastikan murid-murid mampu menguasai kemahiran berbahasa meskipun hanya melalui PdP dalam talian. Malah, motivasi murid untuk mengikuti pembelajaran dalam talian juga harus dikaji agar dapat menjamin keberkesanan kaedah-kaedah PdP yang dilaksanakan.

PERNYATAAN MASALAH

Perubahan norma pendidikan sepanjang tempoh PKP sudah pastinya memberikan kesan terhadap pelaksanaan PdP. Norazlin dan Siti Rahaimah (2019) menyatakan bahawa pemilihan strategi, kaedah, pendekatan dan resos boleh mempengaruhi amalan pengajaran dalam talian yang berkesan. Dalam tempoh PKP, guru terpaksa bergantung pada aplikasi TMK untuk melaksanakan PdP dalam talian. Oleh itu, kaedah PdP yang biasa dijalankan oleh guru-guru di sekolah terpaksa diubah atau disesuaikan mengikut fungsi aplikasi TMK yang dikendalikan. Sebagai contoh, aktiviti bacaan secara kuat yang dijalankan secara beramai-ramai di dalam bilik darjah tidak mungkin dapat dilaksanakan dalam

Google Meet kerana mewujudkan suara berlapis-lapis yang membingitkan telinga.

Kaedah PdP dalam talian juga bergantung pada kebolehan guru menggunakan TMK dengan berkesan. Berdasarkan kajian lepas yang dijalankan sebelum penguatkuasaan PKP, didapati bahawa penggunaan TMK dalam kalangan guru dan murid di Malaysia cuma berada pada tahap yang lemah. Laporan Ketua Audit Negara (2013) telah mengesahkan penggunaan Frog VLE berada pada tahap yang rendah. Hal ini turut dinyatakan oleh Nor Zaira et al. (2016) yang menyatakan bahawa antara faktor kurangnya pelaksanaan pengajaran dalam talian ialah kelemahan tahap kemahiran TMK guru. Kenyataan ini turut disokong oleh kajian Azhar et al. (2020) yang mendapati bahawa guru jarang mengaplikasikan Frog VLE walaupun percaya akan kebaikan menggunakan PdP maya. Hal ini berlaku kerana kekangan yang dihadapi seperti kesuntukan masa, sikap guru, capaian internet terhad, silibus dan beban tugas yang banyak.

Sementara itu, keberkesanan PdP sepanjang PKP turut dipengaruhi oleh motivasi murid untuk mengikuti pembelajaran dalam talian. Meskipun belum ditemukan kajian berkaitan tahap motivasi belajar murid sepanjang PKP (kerana PKP baharu berlaku pada tahun 2020), namun isu-isu ini telah diketengahkan oleh akhbar tempatan. Menurut Prof. Madya Dr. Mahizer Hamzah (Berita Harian, 19 April 2020), murid mudah hilang tumpuan dalam pembelajaran kerana persekitaran rumah yang tidak sesuai, masalah capaian Internet, kegagalan peranti teknologi yang digunakan, penjadualan tidak sesuai, kurang sokongan ibu bapa dan kelemahan dalam mata pelajaran. Faktor-faktor ini telah menyumbang dalam keciciran murid dalam mengikuti PdP dalam talian. Buktinya, Guru Cemerlang Bahasa Melayu SMK Seri Mulia Cheras, Haslinda Nor Ismail (Sinar Harian, 2 April 2020) telah menyuarakan keluhan apabila mendapati bahawa tidak semua muridnya mengikuti kelas maya yang dijalankan melalui *Google Classroom*. Malah, Berita Harian (23 Jun, 2020) turut melaporkan bahawa hanya 20-30% murid yang mengikuti PdP dalam talian sepanjang tempoh PKP.

Berdasarkan masalah-masalah yang dibincangkan, jelaslah bahawa suatu kajian diperlukan untuk meneroka kaedah PdP dalam talian yang berkesan, khususnya bagi subjek BM

di SJKC di samping meninjau motivasi belajar murid mengikuti PdP dalam talian sepanjang tempoh PKP berlangsung.

OBJEKTIF KAJIAN

Kajian ini dilaksanakan dengan tujuan untuk meneroka kaedah PdP dalam talian yang digunakan oleh guru-guru Bahasa Melayu SJKC dan meninjau motivasi murid untuk mengikuti PdP Bahasa Melayu dalam talian sepanjang tempoh PKP. Secara khusus, objektif kajian ini adalah untuk:

1. Meneroka kaedah PdP dalam talian yang digunakan oleh guru Bahasa Melayu SJKC sepanjang tempoh PKP.
2. Meninjau motivasi murid SJKC untuk mengikuti PdP Bahasa Melayu dalam talian sepanjang tempoh PKP.

KAEDAH PENGAJARAN DAN PEMUDAHCARAAN DALAM TALIAN

Kaedah PdP merujuk kepada cara yang diguna pakai oleh guru-guru untuk menyampaikan ilmu pelajaran kepada murid-muridnya. Menurut Zamri (2014) dan Esah (2004), terdapat banyak kaedah pengajaran yang boleh digunakan oleh guru-guru untuk memastikan penyampaian pengajaran yang berkesan. Antara kaedah yang dimaksudkan ialah kaedah perbincangan, projek, penyelesaian masalah, inkuiri penemuan, seminar, simulasi dan forum. Guru-guru berperanan untuk memilih kaedah PdP yang dirasakan paling sesuai dan efektif supaya murid-murid mendapat manfaat yang optimum melalui PdP yang dilaksanakan.

Dalam konteks kajian ini, kaedah PdP yang ditinjau lebih spesifik terhadap kaedah PdP dalam talian sahaja. Kaedah PdP dalam talian merujuk kepada cara guru-guru melaksanakan PdP secara tidak bersemuka melalui penggunaan aplikasi teknologi pada abad ke-21, atau juga dikenali sebagai pembelajaran secara maya. Selaras dengan keutamaan kajian ini, apa-apa sahaja kaedah dalam talian yang digunakan oleh guru untuk melaksanakan PdP dianalisis dan dibincangkan secara mendalam.

Bagi mengesan kaedah PdP dalam talian yang digunakan oleh peserta kajian, soalan-soalan temu bual yang digunakan memainkan peranan yang amat penting. Terdapat dua soalan kunci dalam

temu bual yang digunakan untuk mengesan kaedah PdP dalam talian, iaitu:

1. Bolehkah cikgu berkongsi Tentang aktiviti-aktiviti yang telah dilaksanakan dalam pembelajaran dalam talian?
2. Bagaimanakah cikgu melaksanakan aktiviti-aktiviti tersebut?

Melalui dua soalan temu bual tersebut, peserta kajian dibimbing untuk mengupas lebih lanjut tentang pelaksanaan aktiviti PDP dalam talian. Berdasarkan aktiviti-aktiviti yang dibincangkan, penyelidik mengesan ciri-ciri aktiviti tersebut dan menggolongkan aktiviti tersebut kepada kaedah-kaedah PdP yang telah disenaraikan oleh Zamri (2014) dan Esah (2004).

KEHADIRAN MURID DALAM TALIAN

Secara umumnya, sebelum pelaksanaan PKP di Malaysia, kehadiran murid ke PdP merujuk kepada rekod kedatangan harian murid yang ditanda oleh guru-guru kelas setiap hari menerusi Aplikasi Pangkalan Data Murid (APDM). Menurut Abdullah (2005), guru perlu menanda kedatangan murid pada tiap-tiap hari persekolahan, selewat-lwatnya satu jam sesudah waktu pelajaran pertama bermula. Murid dikira tidak hadir sekiranya sakit atau mempunyai hal peribadi dan hanya berada di sekolah tidak sampai dua jam. Murid dikehendaki untuk hadir ke sesi persekolahan mengikut takwim sekolah sepanjang tahun. Dalam setiap bulan pula, analisis kehadiran murid melalui APDM dijalankan untuk mengetahui peratus kehadiran murid ke sekolah bagi mengelakkan masalah keciciran.

Dalam konteks kajian ini pula, kehadiran murid dalam talian merujuk kepada kemasukan murid ke dalam sesi PdP dalam talian yang dikendalikan oleh guru. Berbeza dengan hari persekolahan biasa sebelum PKP, kehadiran murid dalam talian direkodkan melalui pelbagai kaedah, bergantung pada aplikasi yang digunakan oleh guru untuk melaksanakan proses PdP. Contohnya, terdapat guru yang merekodkan kehadiran murid melalui pendaftaran *Google Form*, ada juga yang merekodkan kehadiran secara automatik melalui fungsi add-on dalam *Google Meet*. Tidak kurang juga guru yang meminta murid menulis nama dalam *Whatsapp* sebagai bukti kehadiran. Oleh itu, kadar kehadiran murid dalam talian bagi konteks

kajian ini akan ditinjau melalui analisis dokumen dan berdasarkan temu bual dengan guru.

PENGHANTARAN KERJA RUMAH DALAM TALIAN

Kerja rumah merujuk kepada tugas berkaitan isi pelajaran yang diberikan oleh guru. Pemberian kerja rumah bertujuan untuk mengukuhkan pemahaman dan penguasaan murid-murid terhadap isi pelajaran. Dalam konteks PdP bersemuka yang dijalankan di sekolah, kerja rumah yang diberikan oleh guru terdiri daripada latih tubi berbentuk lembaran kerja, set soalan ujian, projek berpasangan atau berkumpulan dan karangan. Menurut Zainudin (2014), pemberian kerja rumah harus dirancang dengan teliti bagi mengelakkan murid terbeban untuk menyiapkan kerja rumah tersebut. Seandainya keadaan tersebut berlaku, murid hanya berasa bertanggungjawab untuk melengkapkan tugas dan bukannya menyelesaikan kerja rumah dengan betul.

Bagi konteks kajian ini, penghantaran kerja rumah dalam talian ditinjau berdasarkan dapatan temu bual bersama guru dan analisis dokumen. Kerja rumah dalam talian mempunyai pelbagai bentuk, seperti kuiz dalam talian, gambar lembaran kerja yang telah dilengkapkan, projek mudah dan sebagainya. Melalui analisis dokumen yang berkaitan, kajian ini dapat mengenal pasti tahap motivasi murid melalui kekerapan kerja rumah yang dihantar oleh mereka dalam talian.

PENGLIBATAN MURID DALAM AKTIVITI PEMBELAJARAN DALAM TALIAN

Penglibatan murid dalam aktiviti PdP kebiasaannya dinilai berdasarkan pemerhatian di dalam bilik darjah. Kriteria-kriteria pemerhatian yang direkodkan dalam senarai semak ialah seperti kekerapan bertanya soalan, menjawab soalan guru, memberikan pendapat dalam kumpulan, membuat pembentangan dan membantu rakan menyelesaikan masalah. Melalui tingkah laku yang diperhatikan, guru dapat menentukan tahap penglibatan murid sama ada tinggi, sederhana atau lemah. Dengan itu, murid tersebut boleh dikategorikan sebagai murid aktif atau murid pasif.

Berbeza dengan norma biasa, pelibatan murid dalam aktiviti PdP dalam kajian ini tidak dapat dijalankan melalui pemerhatian biasa kerana

pembelajaran berlaku secara maya. Oleh itu, dalam kajian ini, penentuan terhadap tahap pelibatan murid adalah berdasarkan temu bual bersama guru dan analisis dokumen seperti menyemak semula rekod *Google Meet*. Cara ini relevan dengan PdP dalam talian yang lebih rumit daripada keadaan PdP secara bersemuka di dalam bilik darjah.

METODOLOGI

Reka Bentuk Kajian

Kajian ini menggunakan reka bentuk kualitatif untuk meneroka secara mendalam kaedah pembelajaran guru Bahasa Melayu dalam talian dan meninjau motivasi murid untuk mengikuti PDP BM dalam talian semasa ancaman pandemik COVID-19 ini. Antara rasionalnya ialah kajian kualitatif dapat membantu untuk mengumpul data yang lebih mendalam dan terperinci tentang kaedah pembelajaran Bahasa Melayu dalam talian dan bagaimana murid mengadaptasi pembelajaran mereka ketika norma baharu ini. Motivasi mereka dapat ditunjukkan melalui pemerhatian guru. Hal ini dapat disokong oleh Creswell (2014) dan Chua (2014). Creswell (2014) menyatakan bahawa kajian kualitatif ialah reka bentuk penyelidikan yang membolehkan penyelidik membuat analisis mendalam tentang sesuatu kes, program, peristiwa, aktiviti atau proses yang melibatkan seorang atau sekumpulan individu. Menurut Tay dan Wong (2016), kualitatif sesuai kerana dapat membataskan skop kajian, masa kajian, peserta kajian dan lokasi kajian yang membolehkan sesebuah kajian dilaksanakan secara terperinci dan menyeluruh.

Pemilihan Peserta Kajian

Pemilihan peserta kajian menggunakan kaedah pensampelan bertujuan. Kaedah ini dipilih supaya peserta kajian yang dipilih mempunyai ciri-ciri tertentu yang telah ditetapkan (Chua 2014). Menurut Mack (2005), kaedah pensampelan merupakan kaedah yang biasa digunakan untuk mengelompokkan peserta kajian berdasarkan kriteria-kriteria tertentu yang ditetapkan dalam soalan kajian. Dalam kajian kualitatif, bilangan peserta kajian adalah kecil serta dipilih dengan tujuan untuk memperoleh maklumat yang kaya dan tebal. Dengan ini, peserta kajian yang dipilih

dapat membekalkan maklumat yang diperlukan bagi menjawab persoalan kajian (Sullivan 2009).

Kesemua peserta kajian ini dirujuk sebagai PK1, PK2, PK3. Dalam kajian ini, peserta kajian mempunyai ciri-ciri homogen. Tujuan memilih peserta kajian yang memiliki ciri-ciri homogen adalah untuk menerangkan sekumpulan tertentu secara mendalam (Patton 2002). Peserta homogen merujuk kepada sekumpulan individu yang memiliki ciri-ciri persamaan. Dalam kajian ini, penyelidik menetapkan lima kriteria pemilihan peserta kajian iaitu:

1. Guru yang dipilih merupakan guru opsyen Bahasa Melayu dan kini sedang mengajar subjek Bahasa Melayu di SJKC.
2. Guru yang dipilih mempunyai Ijazah Sarjana Pendidikan Bahasa Melayu yang diiktiraf oleh KPM.
3. Guru yang dipilih mempunyai pengalaman mengajar subjek Bahasa Melayu di sekolah rendah sekurang-kurangnya tiga tahun.
4. Guru yang dipilih pernah melaksanakan e-pembelajaran atau PdP dalam talian semasa pandemik COVID-19.
5. Guru yang dipilih secara sukarela berminat untuk melibatkan diri dalam kajian ini.

Jadual 1 diperincikan profil peserta kajian yang dipilih dalam kajian ini.

JADUAL 1. Profil peserta kajian

Kategori	Peserta Kajian		
	PK1	PK2	PK3
Jantina	Perempuan	Perempuan	Perempuan
Umur	26	26	28
Tahap Pendidikan	Sarjana Muda	Sarjana Muda	Sarjana Muda
Pengalaman Mengajar	3	3	5
Lokasi Mengajar	Bandar	Bandar	Luar Bandar

Instrumen Kajian

Instrumen utama dalam kajian ini ialah temu bual. Soalan temu bual dibina berdasarkan teori, model dan konstruk-konstruk utama dalam kajian ini. Menurut Noraini (2010), temu bual sangat praktikal digunakan untuk mendapatkan maklumat yang tepat daripada populasi yang kecil. Temu bual merupakan interaksi antara penemubual

dengan responden untuk memperoleh maklumat dari responden dalam bentuk lisan. Dalam kajian ini, penyelidik melaksanakan temu bual menggunakan aplikasi *Google Meet* dan *Zoom* ekoran daripada pelaksanaan Perintah Kawalan Pergerakan Bersyarat (PKPB) untuk mengetahui lebih lanjut persepsi dan amalan pengajaran guru Bahasa Melayu semasa COVID-19.

Selain itu, kajian ini juga menggunakan kaedah analisis dokumen sebagai instrumen sokongan kepada instrumen utama. Dalam kajian ini, penyelidik mengumpul rancangan pengajaran harian (RPH), gambar-gambar pelaksanaan pengajaran dalam talian, gambar bahan pengajaran, gambar aktiviti dan gambar instrument penilaian yang digunakan oleh sampel kajian semasa melaksanakan pengajaran dalam talian. Dokumen dikumpul sebagai maklumat tambahan kepada data utama, iaitu data temu bual.

Kaedah Temu Bual

Menurut Creswell (2014), sebelum penyelidik memulakan pengumpulan kajian, penyelidik harus merancang protokol pengumpulan data terlebih dahulu dari segi data yang hendak dikumpul dan prosedur merekodkan data. Oleh itu, protokol temu bual hendaklah dirancang terlebih dahulu. Menurut Seidman (2019), protokol temu bual ialah senarai soalan dan panduan perbualan berbentuk kerangka perancangan atau senarai semak soalan yang ditulis terlebih dahulu sebelum temu bual dijalankan. Protokol temu bual dibina berdasarkan objektif kajian dan rujukan kajian lepas agar dapat menjawab persoalan kajian yang dikehendaki.

Dalam kajian ini, penyelidik menggunakan soalan jenis semi berstruktur agar dapat mengembangkan soalan yang difikirkan penting dan dapat mengumpul data yang lebih terperinci. Menurut Chua (2014), soalan-soalan separa berstruktur biasanya dimulakan dengan soalan formal disusun secara teratur dan konsisten tetapi penyelidik dibenarkan untuk bertanyakan soalan selanjutnya bagi meneroka lebih jauh tentang sesuatu topik. Dalam kajian ini, soalan protokol temu bual dibina dalam soalan pembuka, soalan transisi, soalan kunci, dan akhir sekali soalan penutup Noraini (2010).

Penyelidik menggunakan soalan pembuka sebagai mukadimah untuk memulakan sesi temu bual dengan peserta kajian. Soalan-soalan

pembuka adalah berkaitan demografi seperti opsyen, umur, latar belakang pendidikan, pengalaman mengajar, mata pelajaran utama yang diajar dan lokasi mengajar. Dalam pada itu, tiga soalan transisi juga disediakan untuk meneroka pengalaman peserta kajian melaksanakan pengajaran dalam talian sejak pandemik COVID-19. Tujuan soalan transisi disediakan adalah untuk mendapatkan gambaran awal dan umum pengalaman peserta kajian (guru) melaksanakan pengajaran dalam talian.

Protokol temu bual semi-berstruktur ini telah disemak oleh seorang pakar dalam bidang bahasa dan penyelidikan. Pakar tersebut merupakan pensyarah daripada Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM). Secara keseluruhannya, penyelidik telah menyediakan 12 item soalan protokol untuk menjawab tiga persoalan kajian.

Sebelum menjalankan sesi temu bual, penyelidik telah menyediakan surat persetujuan menjadi responden kajian dan diberikan kepada ketiga-tiga peserta kajian melalui aplikasi *Whatapps* untuk memastikan sampel kajian mengambil bahagian dalam kajian ini secara sukarela. Dalam kajian ini, masa temu bual ditetapkan mengikut kesesuaian masa peserta kajian dan dilakukan menggunakan perisian *Google Meet*. Semasa sesi temu bual, penyelidik menggunakan protokol temu bual sebagai panduan dan memberi hujah galakkan minimum untuk memperoleh maklumat lanjut tentang kaedah pembelajaran Bahasa Melayu dalam talian dan meninjau motivasi murid untuk mengikuti PdP Bahasa Melayu dalam talian semasa pandemik COVID-19. Dalam kajian ini, sebanyak tiga rakaman telah direkodkan dan disimpan di dalam *Google Drive*.

Kaedah Analisis Dokumen

Selain kaedah temu bual semi-berstruktur, penyelidik juga menggunakan kaedah analisis dokumen untuk mengutip maklumat tambahan bagi menyokong data temu bual. Dalam kajian ini, penyelidik mengumpul gambar-gambar pelaksanaan pengajaran dalam talian, gambar bahan pengajaran, gambar aktiviti dan gambar instrument penilaian yang digunakan oleh sampel kajian semasa melaksanakan pengajaran dalam talian.

Kaedah Penganalisan Data

Dalam proses menganalisis dan menginterpretasikan data temu bual, penyelidik telah menggunakan enam langkah (Creswell 2014).

1. Menyusun atur data temu bual yang dikumpul. Dalam langkah ini, penyelidik mendengar semula rakaman temu bual lalu membuat transkripsi temu bual. Rakaman data temu bual ditranskripsikan dalam bentuk verbatim ke dalam komputer dengan menggunakan perisian Microsoft Word. Kemudian, penyelidik mendengar semula rakaman temu bual beberapa kali untuk memastikan tiada data yang tertinggal.
2. Meneroka dan mengekodkan data berdasarkan transkripsi temu bual. Proses pengkodan dilakukan menggunakan perisian *Microsoft Excel*. Dalam langkah ini, penyelidik membaca transkripsi temu bual sepintas lalu terlebih dahulu sebelum menentukan kod-kod yang berkaitan. Penyelidik membaca transkripsi temu bual dengan teliti baris demi baris dan ayat demi ayat untuk mengkategorikan data. Tiga jenis kod telah dibentuk iaitu demografi, persepsi dan amalan pengajaran guru.
3. Membina tema berdasarkan koding yang telah dibentuk. Proses pembinaan tema dan subtema dilakukan menggunakan perisian *Microsoft Excel*. Penyelidik membaca transkripsi temu bual dengan mengkategorikan data kepada tema dan subtema.
4. Selepas membentuk kod, tema dan subtema, penyelidik memulakan aktiviti pelaporan hasil dapatan kajian berdasarkan analisis temu bual yang telah dilakukan. Langkah kelima, penyelidik membuat perbandingan dapatan kajian dengan kajian lepas. Akhir sekali, penyelidik melakukan proses kesahan dan kebolehpercayaan untuk memastikan data yang dikumpul dan dianalisis adalah tepat. Dalam kajian ini, penyelidik menggunakan dua teknik kesahan dan kebolehpercayaan, iaitu teknik triangulasi dan teknik semakan peserta kajian.

Proses Kesahan dan Kebolehpercayaan

Kesahan dan kebolehpercayaan penting dalam penyelidikan kerana menurut Neuman (2014), kesahan dan kebolehpercayaan dapat membantu meningkatkan kebenaran dan kebolehpercayaan sesuatu penemuan kajian. Menurut Chua (2014), kesahan bermaksud instrumen yang digunakan benar-benar mengukur konstruk dalam kajian, manakala kebolehpercayaan pula bermaksud keupayaan sesuatu kajian memperoleh keputusan yang serupa apabila pengukuran dilakukan secara berulang kali. Bagi menentukan kualiti kesahan dan kebolehpercayaan kajian, penyelidik telah menggunakan kaedah triangulasi dan teknik semakan peserta.

1. Teknik Triangulasi: Data yang dikumpul perlu disemak untuk memastikan data yang dikumpul mempunyai kesahan dan kebolehpercayaan yang tinggi. Salah satu cara adalah dengan menggunakan teknik triangulasi. Triangulasi penting untuk meningkatkan kualiti penyelidikan kualitatif dengan memperluas pendekatan yang digunakan dalam kajian yang dijalankan (Flick 2009). Dalam kajian ini, data kualitatif dibanding dan disahkan melalui triangulasi kaedah. Triangulasi kaedah bermaksud penyelidik menggunakan kaedah yang berlainan untuk mengumpul data daripada peserta kajian yang sama. Bagi triangulasi kaedah, penyelidik telah membandingkan data temu bual dengan data analisis dokumen untuk menyemak kredibiliti data yang dikumpul untuk menjawab soalan kajian.
2. Teknik Semakan Peserta: Menurut Buchbinder (2011), teknik semakan peserta dilakukan dengan meminta peserta kajian menyemak data temu bual yang ditranskripsikan dan diinterpretasikan. Teknik ini penting untuk memastikan maksud yang ingin disampaikan oleh sampel kajian adalah selari dengan interpretasi data yang dilakukan oleh penyelidik. Dalam kajian ini, sepanjang proses temu bual, penyelidik sering menggunakan hujah galakan minimum seperti "*Jadi, maksud anda ialah...?*" untuk memastikan proses pengumpulan data temu bual berada pada landasan yang betul. Selepas proses temu bual, penyelidik meminta peserta kajian menyemak data

dalam verbatim temu bual yang telah ditranskripsikan untuk memastikan data tersebut adalah sesuai dan tepat. Sekiranya wujud maklumat yang tidak tepat, peserta kajian diberi runag untuk membetulkan data yang dikumpul.

DAPATAN KAJIAN

Kaedah Pengajaran dan Pemudahcaraan Bahasa Melayu dalam Talian

Hasil analisis temu bual menunjukkan terdapat empat tema kaedah pengajaran dan pembelajaran yang digunakan oleh guru Bahasa Melayu SJKC (peserta kajian) sepanjang PdP dalam talian dijalankan semasa tempoh PKP. Antara kaedah pengajaran yang dilaksanakan oleh peserta kajian meliputi kaedah projek, kaedah penyelesaian masalah, kaedah perbincangan dan kaedah latihan tubi.

Melalui temu bual yang telah dijalankan terhadap tiga peserta kajian (guru Bahasa Melayu SJKC), ketiga-tiga peserta kajian menggunakan empat kaedah PdP dalam talian yang berlainan sepanjang PKP seperti dalam Jadual 2.

JADUAL 2. Kekerapan tema kaedah PdP guru Bahasa Melayu

Tema Kaedah PdP	Subtema	Peserta Kajian			Kekerapan
		PK 1	PK 2	PK 3	
Kaedah Projek	• Menghasilkan komik	x	/	x	1
	• Rakaman video	/	/	x	2
	• Reka cipta produk	x	/	x	1
Kaedah Penyelesaian Masalah	• Pembentangan powerpoint	x	x	/	1
Kaedah Perbincangan	• Tugas berkumpulan	/	x	x	1
Kaedah Latihan Tubi	• Belajar sambil bermain	/	x	x	1

Kaedah Projek

Jadual 2 menunjukkan tema, subtema dan kekerapan kaedah PdP yang digunakan ketiga-tiga peserta kajian. PK1 dan PK2 melaksanakan kaedah projek yang sama, iaitu rakaman video terhadap anak murid. Kaedah pembelajaran ini menyeronokkan murid dan tidak membosankan, di samping murid lebih berminat untuk melakukan

sesuatu yang baharu dalam pembelajaran bahasa Melayu. PK1 menggunakan kaedah projek, iaitu rakaman video dalam pengajaran kata kerja. Murid lebih peka melihat animasi yang dihasilkan oleh diri sendiri. Contohnya:

Dalam kelas BM, saya mahu murid-murid aplikasikan apa yang saya ajar. Jadi dan saya suka bagi mereka rakam video. Contoh bila saya ajar kata kerja... tema membawa, saya akan suruh dia orang buat sendiri gaya membawa... macam menjinjing... menatang... menjunjung... diorang akan rakam video gaya-gaya tu upload dalam google classroom. (Temu bual PK1)

Memang mereka suka tengok video... lagi suka buat video, lebih baik kerana mereka suka mencuba sesuatu yang baharu... tengok buku teks dia tak suka...animasi murid lebih berminat... mereka akan lebih ingat sesuatu kalau sesuatu perkataan itu dicari maksudnya sendiri. (Temu bual PK1)

PK2 pula mengimplementasikan kaedah rakaman video dalam pengajaran ulasan. Dengan ini, murid tidak berasa bosan dan menunjukkan keminatan yang tinggi.

Boleh. Saya ingat saya pernah memberi aktiviti membuat rakaman video. Saya pernah memberi tugas merakam video tentang Covid-19 selepas mereka menulis ulasan tentang Covid-19. Keadaan sekarang lebih senang saya mau buat kaedah projek. Saya rasa kaedah projek seronok. Murid tak bosan. (Peserta kajian PK2)

PK2 juga menggunakan kaedah mereka cipta produk dengan barangan terpakai seiring dengan perkembangan tema pengajaran buku teks. Contohnya,

Ada ada. Saya juga buat aktiviti mereka cipta produk menggunakan barangan terpakai. Masa tu saya ajar tema alam sekitar. Lepas tu, dalam kelas, murid diberi peluang memperkenalkan hasil mereka kepada kawan-kawan. Saya ada bimbing masa itu. (Peserta kaji PK2)

PK2 juga mengimplementasikan kaedah melukis komik yang bercirikan kaedah projek dalam pembelajaran bahasa Melayu. Hal ini menepati keinginan dan keharapan murid yang suka melukis komik.

Mereka sangat suka melukis komik. Jadi saya suruh mereka lukis komik dalam kelas online juga... (Temu bual PK2)

Kaedah Penyelesaian Masalah

Bagi PK3, beliau juga menggunakan kaedah penyelesaian masalah iaitu melengkapkan cerita berdasarkan video. Murid menyambungkan cerita berdasarkan daya kreativiti sendiri. Pada masa yang sama, beliau juga menggunakan kaedah perbincangan yang mendedahkan peluang pembentangan kepada murid.

Salah satunya ialah aktiviti menghabiskan cerita. Pada masa yang sama juga, saya akan sentiasa mengubah cara pengendalian PdPR saya...saya pernah juga meminta murid untuk membuat pembentangan. (Temu bual PK3)

Saya akan menyediakan video untuk murid saya. Saya suruh mereka tonton sampai separuh...lepas tu mereka perlu menghabiskan cerita itu dengan membuat imaginasi sendiri. Mereka mempunyai imaginasi yang tinggi! Untuk aktiviti pembentangan pula, murid saya diberi topik... cara-cara menjaga keselamatan di jalan raya, mereka mencari maklumat lalu membentangkan. (Temu bual PK3)

Kaedah Perbincangan

Dalam pembelajaran abad ke-21, aktiviti berkumpulan merupakan aktiviti yang amat digalakkan kerana dapat meningkatkan kemahiran komunikasi dan kolaboratif murid. Bagi PK1, beliau pula menggunakan kaedah perbincangan, khususnya tugas berkumpulan *ShareStar* & *Teknik ORID* dalam penulisan ayat. Beliau menggunakan cara pengagihan kumpulan secara dalam talian untuk membincang tugas. Murid yang terlibat dalam perbincangan akan diberikan kepercayaan dengan sepenuhnya. Hasil perbincangan dinilai kemudian.

Ni saya biasa guna untuk topik penulisan. Bila saya nak ajar mereka tulis ayat, saya biasa buat cara berkumpulan online. Saya suruh mereka buka meet kumpulan, bincang dan siapkan tugas. Saya cuma kena buat link untuk setiap kumpulan, bagi diorang masa bincang... lebih kurang 15 minit, lepas tu balik ke kelas utama,

bincang Saya akan bimbing dan nilai hasil kerja mereka lepas itu. (Temu bual PK1)

Kaedah Latih Tubi

Bagi PK3 pula, beliau mengaplikasikan kaedah latih tubi dalam proses pengajaran dan pembelajaran murid. Beliau menggunakan kaedah belajar sambil bermain kuiz dalam talian selepas mengajar sesuatu topik. Contohnya antara kuiz dalam talian yang digunakan termasuklah *Quizizz*, *Kahoot* dan *Wordwall*. Dengan ini, beliau berpendapat bahawa murid dapat membuat latihan berulang kali sehingga mereka faham.

Saya biasanya akan guna kaedah latih tubi pada akhir PdPc. Saya beri murid bermain serentak dalam talian seperti Quizizz selepas belajar satu tajuk. Kadang kala, saya juga ada guna Kahoot atau Wordwall la... Saya rasa sesuai. Murid-murid boleh buat latihan berulang kali sehingga mereka faham. (Temu bual PK2) 2)

Motivasi Murid untuk Mengikuti Pengajaran dan Pembelajaran Bahasa Melayu dalam Talian Sepanjang Tempoh Perintah Kawalan Pergerakan

Hasil analisis temu bual menunjukkan terdapat tiga tema motivasi belajar, iaitu kadar kehadiran, penghantaran tugas dan penglibatan murid semasa pembelajaran dalam talian. Jadual 3 memaparkan hasil temu bual terhadap guru Bahasa Melayu SJKC (peserta kajian) terhadap motivasi murid semasa mengikuti sesi PdP dalam talian semasa PKP.

JADUAL 3. Kekerapan tema motivasi belajar murid

Tema Motivasi Pelajar	Subtema	Peserta Kajian			Kekerapan
		PK 1	PK 2	PK 3	
Kadar Kehadiran	• Ketepatan masa	/	x	/	2
	• Mengikuti kelas hingga akhir	/	/	/	3
Hantar Tugas	• Hantar tugas dalam talian	/	/	/	3
Penglibatan	• Bentang power point	/	x	/	2
	• Terlibat dalam aktiviti kumpulan	/	x	x	1
	• Yakin ketika bercakap	/	/	/	3
	• Berani beri pendapat	/	/	/	3

Kadar Kehadiran Murid

Dalam tema kadar kehadiran, terdapat dua subtema iaitu ketepatan masa dan mengikuti kelas sehingga akhir. PK1 dan PK3 menyatakan bahawa murid dapat menghadiri kelas dalam talian dengan tepat masa PdP. Mereka duduk di depan komputer dan bersedia untuk belajar. PK1 merekod kehadiran murid dengan menggunakan kemudahan teknologi seperti Google Meet.

Ada saya rekod. Saya guna google meet add on, auto record kehadiran murid. (Temu bual PK1)

Ketepatan masa murid belajar dalam talian berkaitan dengan kaedah pengajaran seseorang guru. PK1 yang menguasai kemahiran teknologi dalam komputer juga menyumbang kepada ketepatan masa belajar murid.

Asalnya tidak banyak murid yang mengikuti kelas, tetapi lama-kelamaan kehadiran mereka semakin baik. Sebab mungkin asalnya saya tak berapa tahu nak buat aktiviti apa dalam kelas. Masa tu saya ajar pun diorang dengar je, jadi saya rasa diorang jadi bosan dan tak minat masuk kelas. Lepas tu saya dah mahir. Saya tukar aktiviti jadi macam yang saya cakap tadi, baru ada peningkatan kadar kehadiran murid dari segi ketepatan masa, tapi memang ada juga yang kehadiran merosot. (Temu bual PK1)

PK3 juga menyatakan murid kelas beliau akan masuk ke kelas lebih awal untuk bersiap sedia pada mulanya.

Pada awal pelaksanaan kelas maya, kehadiran sangat tak ok, seorang dua sahaja yang muncul. Namun, semakin hari kehadiran mereka semakin baik. Mereka hadir kelas tepat pada masa dan ikut kelas sampai akhir. (Temu bual PK3)

Namun, PK2 menunjukkan situasi ada murid datang awal ke kelas pada awalnya. Walaubagaimanapun, mereka lewat masuk tidak seperti situasi awal setelah kelas dalam talian berlangsung pada tempoh yang lama. PK2 pula menjelaskan bahawa murid berasa seronok dengan cara pembelajaran yang baharu. Perbezaan kelas bersemuka dengan kelas dalam talian menimbulkan perasaan ingin tahu dan semangat berkobar-kobar murid untuk mencuba. Namun,

keadaan ini merosot setelah murid mengadaptasi dengan fenomena pembelajaran baharu ini. Contohnya, situasi PK2:

Pada awalnya, saya perhatikan, murid saya semakin suka akan kelas saya hahahahaa (gelak)... mereka akan masuk kelas awal (Google Meet) untuk bersiap. Mereka semakin pandai masuk dalam Meet. (Temu bual PK2)

Saya rasa akhir-akhir ini kehadiran murid semakin berkurangan. Ada juga yang tumpukan perhatian lagi. Tak macam awal-awal. Saya rasa mungkin pada awalnya murid berasa seronok belajar dengan cara baru ini. Mereka tak pernah ada pengalaman macam ini. Jadi mereka macam berkobar-kobar. Tapi semakin lama, semangat mereka semakin kurang dah. (Temu bual PK2)

Bagi subtema mengikuti kelas sehingga akhir, PK1, PK2 dan PK3 menyatakan bahawa murid kelas mereka dapat mengikuti kelas sampai akhir walaupun kelas PK2 masuk lewat ke dalam kelas pada akhir-akhir ini.

Namun, kebanyakan murid masih ikut sampai akhir. (Temu bual PK1)

Ada murid yang lewat masuk dalam kelas, tapi semua masih ikut sampai akhir. Sebab tidur lewat. (Temu bual PK2)

Mereka hadir kelas tepat pada masa dan ikut kelas sampai akhir. (Temu bual PK3)

Hantar Tugas

Dalam tema menyempurnakan tugas-tugas, PK1, PK2 dan PK3 menyatakan bahawa murid dapat hantar kerja dalam talian sepanjang tempoh PKP. Kerja rumah yang diberikan dapat disemak dan dinilai oleh guru dalam tempoh tertentu. Berdasarkan PK1, kerja rumah yang diberikan oleh PK1 berkaitan dengan kaedah pengajaran rakaman video. Kaedah ini berjaya membangkitkan minat murid untuk membuat kerja rumah yang berbentuk video, sekali gus dengan penghantaran video ini kepada guru.

Semakin ramai yang dah hantar kerja rumah. Macam yang saya cakap tadi, mereka suka dengan tugas yang saya bagi. Jadi mereka buat sungguh-sungguh. Yang video itu memang ramai

yang hantar. Mereka pun ternanti-nanti cikgu tengok video tu. Ada yang memang sangat menarik. Dapat ramai view dan like lagi... hebat betul mereka. (Temu bual PK1)

Bagi PK2 pula, beliau menyatakan bahawa 60% murid dapat hantar kerja rumah dalam talian. Terdapat segelintir murid yang tidak dapat hantar walaupun cikgu telah mengingatkan dari semasa ke semasa. Hal ini menunjukkan salah satu kelemahan melaksanakan kelas dalam talian ialah sikap positif atau negatif seseorang murid. Sikap murid dapat dicerminkan melalui komitmen penghantaran kerja rumah.

Tidak. Saya kira 60% yang hantar kerja rumah saya. Ada yang kadang-kadang hantar, kadang-kadang tak hantar. Jadi saya akan ingatkan mereka dari semasa ke semasa. Tapi ada juga yang tidak hantar langsung. Susahlah buat kelas dalam talian ini. Kalau murid ada sikap positif, semua kerja dia akan buat. Kalau malas, tak hantar la dia. (Temu bual PK2)

Bagi PK3, beliau menampakkan motivasi murid yang positif. Murid dapat menghantar kerja rumah melalui saluran yang sesuai seperti *Google Classroom* atau *Whatsapp*. Keadaan ini semakin bertambah baik dari awal hingga akhir-akhir ini. Murid berupaya melengkapkan kerja rumah dan hantar kepada guru secara berdikari.

Apa yang saya nampak ialah PdPR ini membantu murid saya untuk lebih berdikari, mereka siapkan kerja rumah sendiri dan hantar kepada saya melalui Google Meet atau WhatsApp...sebelum ini, semasa saya meminta mereka menghantar kerja rumah, tiada orang yang menjawab saya. Sekarang, semakin ramai yang mampu lengkapkan kerja rumah dan hantar kepada saya. (Temu bual PK3)

Penglibatan Murid

Terdapat empat subtema dalam tema penglibatan murid semasa pembelajaran dalam talian. Antaranya, membentangkan hasil kerja, terlibat dalam aktiviti berkumpulan *ShareStar*, berkeyakinan untuk bercakap, berani mengeluarkan pendapat dan berani untuk bertanya. PK2 dan PK3 memberikan peluang kepada murid untuk membentangkan hasil kerja. Bagi PK2, beliau membimbing murid untuk memperkenalkan

hasil kepada rakan-rakan selepas menyiapkan sesuatu projek. Sebaliknya, PK3 memberikan peluang kepada murid untuk membentangkan hasil kerja seperti cara-cara menjaga keselamatan di jalan raya.

Lepas tu, dalam kelas, murid diberi peluang memperkenalkan hasil mereka kepada kawan-kawan. Saya ada bimbing masa tu. (Temu bual PK2)

Pada masa yang sama juga, saya akan sentiasa mengubah cara pengendalian PdPR saya...saya pernah juga meminta murid untuk membuat pembentangan. Untuk aktiviti pembentangan pula, murid saya diberi topik... cara-cara menjaga keselamatan di jalan raya, mereka mencari maklumat lalu membentangkan. (Temu bual PK3)

PK1 menyatakan bahawa murid kelas beliau dapat berbincang antara ahli kumpulan dengan bekerjasama. Murid yang bersikap pasif dalam kelas asal bergiat aktif dalam perbincangan dalam talian. Kelas dalam talian merupakan titik tolak segelintir murid untuk berubah sikap pembelajaran. Dalam perbincangan ini, murid akan mengajar rakan sebaya yang lemah atau tidak memahami kandungan pembelajaran. Hal ini mendorong murid untuk mengamalkan pembelajaran secara koperatif dalam kelas maya bahasa Melayu. Kaedah *ShareStar* yang digunakan oleh PK1 menumpukan perbincangan murid dapat mendorong murid untuk menyuarakan pendapat mereka.

Masa perbincangan yang saya buat, saya nampak mereka boleh bekerjasama dengan baik. Ramai yang dulu kat sekolah malu-malu, tapi bila online ni jadi berani pula. Boleh bimbing kawan-kawan lain lagi buat tugasan. Ini membuka mata saya untuk menilai semula tahap penguasaan murid yang sebenar. (Temu bual PK1)

PK1, PK2 dan PK3 menyatakan bahawa murid dapat mengeluarkan pendapat atau bertanya dalam kelas maya bahasa Melayu. Dalam hal ini, PK1 juga menggunakan sistem ganjaran untuk menggalakkan penyuaran pendapat murid. Murid yang berani menjawab soalan mendapat penegasan positif untuk menggalakkan penglibatan murid berkenaan. PK3 menekankan kesungguhan murid untuk mendapat ilmu

menyebabkan murid aktif bertanya. Murid bertanya sama ada terhadap murid atau guru bagi mengukuhkan tahap pengetahuan murid.

Pada akhir pembelajaran talian ini, saya dapati kebanyakan besar murid sudah lebih berkeyakinan untuk jawab soalan dalam kelas, ramai juga murid akan mengeluarkan pendapat atau bertanya. Lagipun, saya ada buat sistem ganjaran untuk tingkah laku baik, saya akan tambah satu tangga...nanti dah tiga empat minggu, saya akan umumkan siapa pemenangnya.” (Temu bual PK1)

Sebab saya tanya soalan ada yang berkobar-kobar ingin menjawab. Tapi ada yang pasif dari mula sampai akhir. Tak dengar suara mereka pun. (Temu bual PK2)

Saya boleh nampak usaha mereka untuk mendapat pengetahuan. Sebab, mereka aktif bertanya soalan dan sentiasa akan pm cikgu kalau ada sesuatu yang tidak difahami. (Temu bual PK3)

PERBINCANGAN

Kajian ini membincangkan tentang kaedah PdP dalam talian yang digunakan oleh guru Bahasa Melayu SJKC dan motivasi belajar murid untuk mengikuti PdP dalam talian.

Kaedah Pengajaran dan Pembelajaran dalam Talian yang Digunakan oleh Guru Bahasa Melayu Sekolah Jenis Kebangsaan Cina

Kaedah Projek

Kaedah pembelajaran berasaskan projek bercirikan penggunaan soalan yang bermakna untuk menghasilkan sesuatu produk atau artifak pada akhir pembelajaran (Nitche & Mai Shihah 2013). Dalam konteks kajian ini, terdapat peserta kajian yang dikenal pasti telah berjaya mengadaptasikan kaedah projek dalam PdP dalam talian. Mereka meminta murid untuk merakam dan mengedit video pembelajaran sendiri di rumah berdasarkan hasil pembelajaran pada hari tersebut. Dalam mengendalikan tugas seperti ini, guru telah membuat perancangan teliti dan mengambil kira kemahiran murid. Guru-guru memainkan peranan penting sebagai fasilitator untuk

membimbing murid sekiranya mereka kurang mahir menghasilkan video. Hal ini selaras dengan kenyataan dalam penulisan Mohd Faiz et al. (2019) yang mementingkan kesediaan guru dan kemahiran mereka mengendalikan aplikasi teknologi.

Projek sebegini sangat relevan dengan keperluan dunia masa kini yang pesat dengan penghasilan video-video kreatif seperti yang dapat dilihat menerusi laman sosial. Melalui penghasilan video, murid-murid bukan sahaja terlibat secara aktif dalam proses menerima ilmu pengetahuan baharu, malah mereka juga dapat menguasai kemahiran teknologi, maklumat dan komunikasi untuk menghadapi cabaran masa depan. Dapatan kajian ini turut disokong oleh Kamlin dan Keong (2020) yang mengesyorkan penggunaan video dalam PdP untuk meningkatkan motivasi belajar murid. Elemen-elemen yang dipaparkan dalam multimedia seperti muzik dan animasi dapat menyampaikan isi pelajaran kepada murid dengan lebih konkrit dan mudah difahami. Rakaman video tentang sesuatu topik pengajaran memberikan peluang kepada murid untuk melihat berulang kali. Penggunaan teknologi multimedia membolehkan pembelajaran sendiri berlaku berdasarkan tahap perkembangan setiap murid. Hal ini tidak memerlukan kos yang banyak dan mesra alam. Murid yang merakam video kata kerja bukan sahaja dapat mengenal pasti perbezaan pergerakan kata kerja tersebut, malahan memenuhi tahap kecergasan murid yang berbeza.

Selain video, projek yang diberikan oleh peserta kajian kepada murid-murid juga melibatkan penghasilan komik. Dalam proses PdP dalam talian, bahan-bahan pembelajaran yang dapat digunakan oleh murid amat terhad. Masalah ini berlaku kerana murid-murid tidak dapat dibekalkan dengan buku latihan atau lembaran kerja seperti keadaan PdP yang biasa dijalankan di dalam bilik darjah. Malah, aplikasi-aplikasi dalam talian juga tidak dapat digunakan oleh semua murid kerana ada murid yang mempunyai masalah kekurangan peranti dan capaian Internet yang lemah. Bagi menghadapi kekangan tersebut dalam PdP dalam talian, kaedah penghasilan komik dilihat sebagai alternatif yang amat bersesuaian. Murid-murid perlu menghasilkan komik mereka sendiri. Selain dapat meningkatkan kreativiti murid untuk mempersembahkan idea masing-masing, kaedah ini juga boleh membantu guru

untuk menilai tahap penguasaan murid. Kaedah ini amat efektif dalam menyelesaikan masalah PdP dalam talian yang diutarakan dalam kajian Zurina dan Sanitah (2014), Arifah Prima dan Iis (2020), Muhammad Adnan dan Kainat (2020), iaitu kekurangan kemudahan, kelemahan Internet, kepelbagaian gaya belajar dan masalah kewangan keluarga, apatah lagi penghasilan komik tidak memerlukan bajet yang tinggi.

Kaedah pembelajaran berasaskan projek yang digunakan oleh peserta kajian dalam kajian ini turut melibatkan reka bentuk produk. Produk yang direka oleh murid dihasilkan dengan menggunakan bahan-bahan sedia ada yang terdapat di rumah masing-masing. Antara produk yang dihasilkan ialah produk mesra alam. Berdasarkan kaedah yang digunakan oleh peserta kajian, jelas bahawa guru-guru telah mempertimbangkan faktor kemudahan peranti dan internet di rumah murid. Kaedah sebegini adalah sesuai bagi murid melibatkan diri secara aktif dan bertanggungjawab terhadap proses membina pengetahuan sendiri, selaras dengan pendapat Mohd Effendi et.al (2015) dan Feida (2020). Penghasilan produk tersebut kemudiannya diikuti dengan sesi pembentangan murid kepada guru dan rakan-rakannya melalui rakaman video atau gambar atau penulisan untuk memberikan pemahaman kepada orang lain tentang proses penghasilan produk dan impaknya kepada alam sekitar.

Kaedah Penyelesaian Masalah

Kaedah penyelesaian masalah yang dikenal pasti telah digunakan oleh peserta kajian dalam kajian ini ialah aktiviti melengkapkan cerita selepas menonton video. Peserta kajian telah memaparkan separuh daripada video cerita dan kemudiannya meminta murid menghabiskan cerita tersebut mengikut imaginasi mereka sendiri. Kaedah ini membantu murid untuk sentiasa mengamalkan kemahiran kritis dan kreatif bagi menyelesaikan sesuatu situasi yang dihadapi. Penggunaan kaedah ini dalam talian amat sesuai kerana guru dapat melibatkan murid untuk turut serta dalam pembelajaran. Murid menggunakan skema pengetahuan sedia ada mereka dan membina pengetahuan baharu melalui proses asimilasi dan akomodasi pengetahuan (Feida 2020). Kaedah ini selaras dengan kajian Idawati (2019) serta Kamlin

dan Keong (2020) yang mencadangkan penggunaan video sebagai bahan bantu mengajar.

Kaedah Perbincangan

Kaedah perbincangan turut digunakan oleh peserta kajian dalam kajian ini. Salah satu aktiviti dalam kaedah perbincangan yang dikenal pasti telah digunakan oleh peserta kajian ialah pembentangan *powerpoint*. Peserta kajian telah meminta murid-murid untuk membuat *powerpoint* sebagai kerja rumah dan kemudian membentangkan hasil kerja semasa PdP dalam talian. Semasa pembentangan dilakukan, guru dan murid turut serta dalam perbincangan dua hala. Kaedah sebegini sesuai dijalankan dalam PdP secara dalam talian kerana berlakunya komunikasi dua hala yang menggalakkan pembelajaran berlaku dengan lebih efektif. Penggunaan kaedah perbincangan melalui pembentangan *powerpoint* adalah selaras dengan pendapat Jenri et al. (2020) dan Mohamad Zinul (2020) yang menyatakan bahawa guru-guru dapat menerima perubahan norma baharu dan menjadi lebih kreatif dalam mengendalikan PdP secara berkesan dalam talian.

Selain pembentangan *power point*, kaedah perbincangan turut dikesan dalam aktiviti tugasan berkumpulan. Murid diberikan kepercayaan untuk berbincang dalam kumpulan masing-masing melalui *Google Meet* dan hasil perbincangan kemudiannya dilaporkan kepada guru. Kaedah ini selaras dengan pendapat Siow et al. (2005) yang menyatakan bahawa guru hanya berfungsi merancang dan membimbing, manakala peluang belajar seharusnya dikembalikan kepada tanggungjawab murid itu sendiri. Melalui aktiviti ini, murid lebih berkeyakinan dan bertanggungjawab untuk membina pengetahuan baharu walaupun tidak dapat pergi ke sekolah. Mereka dapat belajar secara konstruktivisme meskipun PdP dijalankan dalam talian.

Kaedah Latih Tubi

Kaedah latih tubi dikenal pasti melalui pengendalian kuiz dalam talian oleh peserta kajian. Kuiz dalam talian amat relevan dalam PdP dalam talian bagi mengukur tahap penguasaan murid dengan tepat dan mudah. Selain memberikan keseronokan belajar, kuiz dalam talian juga meningkatkan kepuasan belajar murid

dan membantu mereka membuat ulang kaji terhadap ilmu pengetahuan dan kemahiran yang telah dipelajari. Kaedah latihan turut melibatkan murid secara aktif dalam pembelajaran (Mohd Effendi et al. 2015). Bagi menggunakan kaedah ini secara berkesan, guru-guru perlu melengkapkan diri dengan kemahiran mengendalikan platform atau aplikasi kuiz seperti *Kahoot*, *Quizizz* dan *Google Form*. Kemahiran-kemahiran ini dapat diperoleh melalui bengkel dalam talian bagi meningkatkan tahap kesediaan dan kemahiran guru (Mohd Faiz et al. 2019).

Motivasi Murid untuk Mengikuti Pengajaran dan Pembelajaran Dalam Talian

Bagi menjawab persoalan kedua, kajian ini telah menetapkan tiga kriteria motivasi belajar murid dalam talian, iaitu kadar kehadiran, penyempurnaan tugas, dan penglibatan murid semasa pembelajaran dalam talian. Berikut diuraikan motivasi belajar murid berdasarkan tiga kriteria dan sokongan hujah sorotan literatur.

Kadar Kehadiran Murid

Kehadiran murid merupakan cabaran utama yang dihadapi oleh guru-guru dalam PdP dalam talian sepanjang PKP dikuatkuasakan. Berdasarkan dapatan kajian, dua daripada peserta kajian menyatakan bahawa murid-murid mereka mampu hadir tepat pada masa kelas bermula. Hasil kajian ini disokong oleh kajian Idawati (2019). Beliau menyatakan bahawa murid di kawasan bandar dan luar bandar telah dapat menerima norma PdP dalam talian berasaskan Frog VLE sebelum ini. Oleh itu, dalam kajian ini, walaupun Frog VLE telah digantikan dengan *Google Meet*, murid tidak menghadapi masalah untuk menyertai PdP dalam talian.

Kehadiran murid juga memuaskan dari segi ketahanan mereka mengikuti kelas hingga akhirnya. Berdasarkan dapatan kajian, murid ketiga-tiga peserta kajian mampu mengikuti kelas dari awal hingga akhir. Fenomena ini menunjukkan bahawa murid-murid mempunyai motivasi yang tinggi untuk mendapat segala ilmu pengetahuan yang ingin disampaikan oleh guru dalam PdP. Faktor motivasi murid yang tinggi ini boleh berpunca daripada kemahiran dan kreativiti guru mengendalikan PdP dalam talian, selaras

dengan kenyataan Mohamad Zinul (2020) dan Jenri et al. (2020). Ketepatan masa murid belajar dalam talian berkaitan dengan kaedah pengajaran seseorang guru. Kaedah pengajaran yang berpusatkan guru seperti kaedah konvensional tidak dapat menarik murid untuk belajar bahasa Melayu. Sebaliknya, kemahiran pengajaran yang berpusatkan murid yang diamalkan oleh guru boleh menggalakkan murid hadir ke kelas tepat pada masa dan belajar sampai akhir. Kaedah pengajaran yang berpusatkan murid seperti kaedah projek, kaedah penyelesaian masalah, kaedah perbincangan dan kaedah latihan turut dapat menonjolkan peranan murid dalam belajar sesuatu ilmu baharu. Murid diberikan peluang untuk belajar ilmu bahasa Melayu mengikut keupayaan sendiri dan perbincangan dengan rakan.

Kadar Penyempurnaan Tugas

Dapatan kajian juga menunjukkan bahawa murid-murid dapat menyempurnakan tugas yang diberikan oleh guru dalam PdP dalam talian. Kriteria ini dikesan berdasarkan bilangan murid yang menghantar kerja dalam talian. Fenomena ini membuktikan bahawa murid-murid mempunyai motivasi yang tinggi untuk melaksanakan tugas yang diberikan oleh guru. Faktor yang menyumbang kepada motivasi belajar dalam kalangan murid ialah kepelbagaian kaedah yang digunakan oleh guru yang mempunyai kesediaan, kemahiran, sokongan pentadbir dan sikap positif terhadap PdP dalam talian (Mohd Faiz et al. 2019).

Sebaliknya, dapatan kajian ini bercanggah dengan kajian Arifah Prima dan Iis (2020) yang menyatakan bahawa disiplin murid merupakan cabaran besar yang perlu ditangani oleh guru. Dalam konteks kajian ini, kaedah PdP yang digunakan oleh peserta kajian telah berjaya menarik minat murid untuk menyempurnakan tugas yang diberi, tanpa memerlukan paksaan atau tindakan disiplin untuk mengongkong mereka. Guru boleh menilai murid dari segi lisan, analisis dokumen dalam talian, dan pemerhatian tingkah laku dalam kelas talian. Hal ini kerana guru perlu melaksanakan PBD walaupun proses pengajaran dan pembelajaran dipindah dalam bentuk talian. Sikap murid dapat dicerminkan melalui kerja rumah yang dihantar.

Penglibatan Murid Semasa Pembelajaran Dalam Talian

Penglibatan murid semasa pembelajaran dalam talian dikesan melalui pembentangan hasil kerja murid. Murid peserta kajian mampu menyiapkan pembentangan dan mempersembahkan pembentangan kumpulan masing-masing dalam PdP yang dijalankan. Hal ini menunjukkan bahawa motivasi mereka untuk belajar adalah tinggi. Dapatan ini selaras dengan Teori Pembelajaran Konstruktivisme yang menekankan penglibatan murid secara aktif dalam proses skema, asimilasi dan akomodasi ilmu pengetahuan lama dan baharu (Mohd Effendi et al. 2015; Feida 2020). Melalui aktiviti pembentangan, murid-murid lebih bersemangat untuk mengikuti kelas kerana mereka mempunyai tanggungjawab dan mendapat kepuasan belajar sesuatu. Kemahiran bertutur dalam bahasa Melayu dapat dilatih melalui proses pembentangan. Murid diberikan ruang untuk bertutur dengan bahasa Melayu di bawah bimbingan guru. Guru boleh membetulkan sebutan murid secara langsung melalui kelas maya sekiranya murid diberi peluang untuk bercakap. Pembentangan ini sekali gus boleh mengesan tahap kefahaman murid terhadap sesuatu topik. DSKP yang menekankan kemahiran lisan sebagai salah satu kemahiran terpenting perlu diamalkan oleh murid dalam kelas talian. Hal ini untuk memastikan murid tidak alpa dan bersikap acuh tak acuh terhadap kemahiran ini walaupun kelas dalam maya dijalankan.

Namun begitu, penglibatan murid dalam perbincangan dan bimbingan rakan sebaya pula agak lemah semasa PdP dalam talian dijalankan. Fenomena ini menunjukkan bahawa motivasi murid untuk belajar lebih rendah tanpa dorongan daripada guru. Hal ini selaras dengan kajian Khadija et al. (2020) yang menyatakan bahawa sikap pelajar amat mempengaruhi keberkesanan PdP dalam talian. Kesukaran murid untuk memainkan peranan aktif dalam perbincangan boleh berpunca daripada faktor rakan yang tidak serius belajar, kekurangan kemahiran untuk berkomunikasi dengan berkesan. Guru perlu menggunakan teori behaviorisme dalam menggalakkan murid menyuarakan suara. Murid yang menjawab soalan atau memberikan pendapat diberikan markah sebagai galakan. Selain dari bentuk markah, guru juga boleh memberikan

pujian untuk merangsangkan motivasi intrinsik murid. Motivasi dibahagikan kepada ekstrinsik dan intrinsik. Motivasi ekstrinsik bermaksud kebendaan manakala motivasi intrinsik bukan bersifat kebendaan, tetapi juga mempengaruhi seseorang dari dalaman.

Dari segi kekerapan murid mengeluarkan pendapat dan bertanya pula, kajian ini mendapati bahawa murid-murid peserta kajian mempunyai inisiatif yang tinggi. Mereka kerap bertanya dan memberikan pendapat masing-masing sepanjang PdP dalam talian. Situasi ini berpunca daripada ciri-ciri PdP dalam talian. Murid-murid yang selama ini bersikap pasif di dalam bilik darjah lebih berani untuk mengeluarkan pendapat dan bertanya secara maya kerana tidak perlu berhadapan dengan tentangan masa rakan di sekeliling mereka. Dengan itu, murid pasif juga dapat melibatkan diri secara aktif sekiranya guru dapat memberikan bimbingan yang mencukupi (Siow et al. 2005). Dapatan kajian ini bertentangan dengan kajian Arifah dan Iis (2020) yang menyatakan bahawa murid menghadapi kekangan gaya belajar dan masalah disiplin yang tidak memuaskan.

IMPLIKASI KAJIAN

Pelaksanaan kajian ini memberikan banyak implikasi kepada pelbagai pihak. Pertamanya, dapatan daripada kajian ini dapat dijadikan rujukan atau sumber maklumat kepada guru-guru untuk melaksanakan PdP dalam talian secara berkesan. Dengan perubahan norma PdP yang berlaku, sudah pasti kebanyakan guru masih samar-samar untuk menjalankan PdP dalam talian. Kaedah-kaedah PdP yang diutarakan dalam kajian ini mampu membantu untuk membimbing guru-guru agar dapat melaksanakan PdP secara berkesan, terutamanya bagi guru-guru mata pelajaran Bahasa Melayu yang memfokuskan penguasaan kemahiran bahasa dalam kalangan murid-murid.

Selain itu, kajian ini juga mendatangkan implikasi kepada anggota Pegawai Pendidikan Daerah (PPD) dan Jabatan Pendidikan Negeri (JPN). Dapatan dan perbincangan dalam kajian ini boleh dijadikan sebagai cadangan kaedah PdP dalam talian yang berkesan untuk diamalkan di peringkat daerah dan negeri. Pihak PPD dan JPN boleh menggunakan kaedah PdP yang telah

dibincangkan untuk dikongsi bersama-sama dan dikaji dengan lebih meluas. Melalui dapatan kajian yang telah dipaparkan, pelbagai jenis kursus dan latihan dalam talian boleh dianjurkan dengan menjemput pakar-pakar bagi membimbing lebih ramai guru untuk mendalami kaedah PdP dalam talian yang berkesan. Dengan itu, kemahiran dan kaedah PdP dalam talian dapat disebar luas dalam kalangan guru dan meningkatkan keberkesanan PdP di peringkat daerah dan negeri.

Di samping itu, pelaksanaan kajian ini turut memberikan implikasi penting kepada penyelidik-penyelidik di dalam negara mahupun di luar negara. Memandangkan kajian berkaitan PdP dalam talian masih tidak banyak di negara kita, maka kajian ini semestinya menawarkan peluang kepada penyelidik-penyelidik untuk menjalankan tinjauan lepas dan meneruskan kajian berkaitan PdP dalam talian. Kajian yang berkonsepkan kaedah PdP dalam talian dan motivasi belajar murid ini boleh diteruskan untuk lingkungan yang lebih besar bagi menguji keberkesanannya dan meninjau kaedah lain yang belum diterokai. Bagi penyelidik-penyelidik luar negara pula, dapatan kajian ini berfungsi sebagai sumber untuk memahami situasi PdP dalam talian di Malaysia dan dapat digunakan untuk membandingkan PdP dalam talian di Malaysia dan negara-negara lain.

KESIMPULAN

Kajian ini boleh menggalakkan penemuan lebih banyak kaedah PdP dalam talian yang dapat digunakan, khususnya bagi tempoh penutupan sekolah sementara virus COVID-19 belum dibendung sepenuhnya. Melalui dapatan kajian ini, nescaya kaedah-kaedah PdP yang ditemukan terus berevolusi ke tahap yang lebih tinggi, seiring dengan kepesatan pembangunan aplikasi-aplikasi pembelajaran dalam talian. Fenomena ini memangkin perkembangan pesat dalam PdP dalam talian dan terus memberikan alternatif terbaik untuk guru-guru mewujudkan ruang pembelajaran yang efektif demi menjamin penguasaan ilmu pengetahuan dan kemahiran dalam kalangan murid-murid. Kajian ini sememangnya signifikan kerana keberkesanan PdP dalam talian amat bergantung pada kemahiran guru dan murid untuk mengendalikan aplikasi dalam talian. Dengan mengenal pasti tahap kemahiran guru dan murid, pihak sekolah dengan kerjasama PPD, JPN, KPM

dan pihak yang membangunkan aplikasi dalam talian boleh bekerjasama untuk merangka program dan bengkel bagi meningkatkan tahap kemahiran guru dan murid dari semasa ke semasa sepanjang pelaksanaan PdP dalam talian.

RUJUKAN

- Abdullah Sani. (2005). *Mengurus Disiplin Pelajar*. Kuala Lumpur: PTS Professionals Sdn. Bhd.
- Arifah Prima Satrianingrum & Iis Prasetyo. (2020). Persepsi guru dampak pandemi Covid-19 terhadap pelaksanaan pembelajaran daring di PAUD. *Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini*, 5 (1): 633-640.
- Azhar Md Sabil, Shamsudin Othman, Abdul Rasid Jamian & Rozita Radiah Said. (2020). Keberkesanan penggunaan Frog VLE terhadap pengajaran dan pembelajaran komponen sastera dalam mata pelajaran Bahasa Melayu murid sekolah menengah. *Jurnal Kurikulum & Pengajaran Asia Pasifik*, 8 (4): 50-55.
- Berita Harian*. (19 April 2020). Sedia hadapi kelas maya sesuai norma baharu. Diakses dari: <https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2020/04/679003/sedia-hadapi-kelas-maya-sesuai-normal-baharu> [25 Dis 2020].
- Berita Harian*. (23 Jun 2020). Hanya 20-30% murid ikuti PDP dalam talian. Diakses dari: <https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2020/06/703364/hanya-20-30-peratus-murid-ikuti-pdp-dalam-talian> [25 Dis 2020].
- Buchbinder, Ei. (2011). Beyond checking: Experiences of the validation interview. *Qualitative Social Work*, 10 (1): 106-122.
- Chua Yan Piaw. (2014). *Kaedah Penyelidikan*. Edisi Kedua. Kuala Lumpur: McGraw-Hill Higher Education.
- Creswell, J.W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Esah Sulaiman. (2004). *Pengenalan Pedagogi*. Skudai: Penerbit Universiti Teknologi Malaysia.
- Feida Noorlaila et al. (2020). *Teori-teori Belajar dalam Pendidikan*. Jawa Barat: Edu Publisher Sdn. Bhd.

- Flick, U. (2009). *Designing Qualitative Research*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Idawati Suliman. 2019. Penggunaan Frog-VLE dalam pembelajaran dan pemudahcaraan di sekolah: Perbandingan antara sekolah rendah bandar dan luar bandar daerah Kluang. Batu Pahat. Tesis Sarjana, Universiti Tun Hussein Onn Malaysia.
- Jenri Ambarita, Ester Yuniati & Nurmiani Sinaga. (2020). Persepsi guru pendidikan Agama Kristen Indonesia terhadap pembelajaran online di tengah COVID-19 dan era industri 4.0. *Jurnal Shanan*, 4 (2): 174-193.
- Kamlin, M. & Keong, T. (2020). Adaptasi video dalam pengajaran dan pembelajaran. *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities*, 10: 105-112.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2006). *Pelan Induk Pembangunan Pendidikan 2006-2010*. Putrajaya: Bahagian Pembangunan Kurikulum.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2020). Surat siaran KPM Bil. 3 2020: Garis panduan pelaksanaan PDP semasa perintah kawalan pergerakan disebabkan penularan jangkitan COVID-19. Diakses dari: <https://www.moe.gov.my/pekeliling/3361-surat-siaran-kpm-bilangan-3-tahun-2020-garis-panduan-pelaksanaan-pengajaran-dan-pembelajaran-pdp-semasa-pek-disebabkan-penularan-jangkitan-covid-19/file> [20 Dis 2020].
- Ketua Audit Negara. (2013). Laporan jawatankuasa kira-kira wang negara parlimen berhubung projek perkhidmatan 1BestariNet oleh kementerian pendidikan. Diakses dari: <https://www.parlimen.gov.my/pac/review/docs-123-147.pdf> [20 Dis 2020].
- Khadija Alhumaid et al. (2020). COVID-19 and e-learning: Perceptions and attitudes of teachers towards e-learning acceptance in the developing countries. *Multicultural Education*, 6 (2): 100-107.
- Mack, N. (2005). *Qualitative Research Methods*. Washington DC: Family Health International.
- Mohammad Ziaul Hoq. (2020). E-learning during the period of pandemic COVID-19 in the Kingdom of Saudi Arabia: An empirical study. *American Journal of Educational Research*, 8 (7): 457-464.
- Mohd Effendi Ewan, Ahmad Zamri Khairani & Nordin Abd Razak. (2015). The influence of AQ on the academic achievement among Malaysian Polytechnic students. *International Education Studies*, 8 (6): 69-74.
- Mohd Faiz Baharan et al. (2019). Amalan kualiti guru dalam kalangan guru pendidikan Islam di Sekolah Kebangsaan. *Journal of Management and Operation Research*, 1 (4): 1-23.
- Muhammad Adnan & Kainat Anwar. (2020). Online learning amid the COVID-19 pandemic: Students' perspectives. *Journal of Pedagogical Sociology and Psychology*, 2 (1): 45- 51.
- Muhyiddin Yassin. (2020). Perutusan khas YAB Perdana Menteri mengenai COVID-19. Kabinet Menteri. Diakses dari: <https://www.pmo.gov.my/2020/03/perutusan-khas-yab-perdana-menteri-mengenai-covid-19-16-mac-2020/> [20 Dis 2020].
- Neuman, W.L. (2014). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. London: Pearson Education Limited.
- Nitce Medina & Mai Shihah. (2013). Pembelajaran berasaskan projek: Takrifan, teori dan perbandingannya dengan pembelajaran berasaskan masalah. *Current Research in Malaysia*, 2 (1): 181-194.
- Noraini Idris. (2010). *Penyelidikan dalam Pendidikan*. Kuala Lumpur: McGraw-Hill (Malaysia) Sdn. Bhd.
- Norazlin Mohd Rusdin & Siti Rahaimah Ali. (2019). Amalan dan cabaran pelaksanaan pembelajaran abad ke-21. *Proceedings of the International Conference on Islamic Civilization and Technology Management*, 23 (1): 87-105.
- Nur Zaira, Zolkefli & Mohd Kasri. (2016). Faktor-faktor yang mempengaruhi penggunaan Frog VLE dalam kalangan guru di sekolah menengah. *Proceeding of ICECRS*, 1: 1023-1032. Diakses dari: http://repo.uum.edu.my/23093/1/ICECRS%20C%201%20%282016%29%2010_23-1032.pdf [20 Dis 2020].
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. Los Angeles: SAGE Publications.

- Seidman, I. (2019). *Interviewing as Qualitative Research: A Guide for Researchers in Education and the Social Sciences*. Virginia: Teachers College Press.
- Sinar Harian*. (2 April 2020). Cabaran mengajar dalam talian. Diakses dari: <https://www.sinarharian.com.my/article/76874/BERITA/Nasional/Cabaran-}mengajar-dalam-talian> (25 Disember 2020).
- Siow, H.L. et al. (2005). *Pedagogi Merentas Kurikulum*. Edisi Pertama. Bentong: PTS Professional Publishing Sdn.Bhd.
- Tay, M.G. & Wong, S.H. (2016). Minat pelajar bukan penutur natif terhadap pembelajaran Bahasa Melayu: satu kajian kes. *Jurnal Penyelidikan Institut Pendidikan Guru Kampus Batu Lintang*, 13: 53-63.
- Zainudin Abu Bakar. (2014). *Psikologi Pendidikan: Pedoman untuk Guru dan Ibu Bapa*. Singapura: Partridge Publishing Singapore.
- Zamri Mahamod. (2014). *Inovasi P&P dalam Pendidikan Bahasa Melayu*. Cetakan Ketiga. Tanjung Malim: Penerbit Universiti Pendidikan Sultan Idris.
- Zurina Hamid, & Sanitah Mohd Yusof. (2014). Pelaksanaan pengajaran dan pembelajaran menggunakan Frog VLE Bagi mata pelajaran Bahasa Melayu di sekolah rendah. In. *Proceedings International Education Post Graduate Seminar*, pp. 1-8. Johor Bahru.